

شانسی برای دیپلماسی

بررسی اهداف و پیامدهای گزارش اطلاعاتی آمریکا در خصوص فعالیت‌های هسته‌ای تهران

با گذشت چند هفته از انتشار گزارش شورای اطلاعات ملی ایالات متحده آمریکا، بحث درباره اهداف و پیامدهای این گزارش، همچنان موضوع محافل دیپلماتیک و رسانه‌ای جهان به شمار می‌آید. هر چند که انتشار این گزارش در شرایطی که آمریکا خود را برای دور سوم تحریم‌ها علیه ایران آماده می‌کرد به نظر ایران یک پیروزی برای تهران است، ولی گروهی از تحلیلگران از جمله پژوهش‌های مجلس این گزارش را نه یک پیروزی که نشانه‌ای برای بیشتر شدن فشارهای بین‌المللی علیه ایران ارزیابی کرده‌اند. در حال حاضر آنچه حایز اهمیت می‌باشد این است که گزارش شورای ملی اطلاعاتی آمریکا چه تاثیری بر حل مناقشه هسته‌ای ایران دارد؟ نتیجه‌گیری‌های آمریکا و ایران از این گزارش چیست؟ و اینکه آیا خطر حمله نظامی به ایران کاهش یافته یا خیر؟

آن بوجود آورده گفته است: "من به صراحت این گزارش را به عنوان فرصتی جدید می‌بینم زیرا به روند دیپلماسی شانسی جدید می‌دهد". هر چند که البرادعی و بسیاری از شخصیت‌های مطرح بین‌المللی انتشار این گزارش را دلیلی برای آغاز گفت‌وگوها میان آمریکا و ایران قلمداد می‌کنند، ولی عده دیگری از تحلیلگران نیز معتقدند علی‌رغم اینکه با انتشار این گزارش آمریکا از تهدیدات نظامی ایران دست می‌کشد، ولی فشارهای سیاسی بر تهران

مدیر کل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی نیز در موضع‌گیری خود در خصوص گزارش مذکور گفته است: "ایران به نحوی با این گزارش حقانیتش تأیید شد و برآورد اخیر جاسوسی آمریکا به منزله "آهی از سر راحتی" برای ماست زیرا نتایج آن با یافته‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی مطابقت دارد". البرادعی در ادامه‌ی اظهارات خود با اشاره به اینکه انتشار این برآورد بهترین فرصت ممکن را برای مذاکرات بین‌المللی با ایران بر سر برنامه هسته‌ای

محمد صادق امینی

جرج بوش، رئیس‌جمهور آمریکا از زمان انتشار گزارش اطلاعات ملی آمریکا با فشارهای سیاسی داخلی و بین‌المللی گسترده‌ای از سوی منتقدان سیاست خارجی کاخ سفید در قبال تهران مواجه شده ولی با این حال با تکرار ادعاهای پیشین خود گفته که به این ارزیابی به عنوان هشدار نگاه می‌کند که تهران می‌تواند برنامه تسلیحات اتمی خود را مجدداً شروع کند. هر چند که انتظار نمی‌رفت بوش بعد از انتشار این گزارش یک باره موضع خود در خصوص فعالیت‌های هسته‌ای صلح‌آمیز تهران را تغییر دهد، ولی بنابر اظهارات بسیاری از تحلیلگران با تضعیف موقعیت جنگ‌طلبان علیه تهران و تقویت موضع طرفداران گفت‌وگو، شرایط برای آغاز گفت‌وگوهای واشنگتن-تهران فرارسیده است. این موضع از آن جهت حایز اهمیت است که حتی "محمد البرادعی"

را افزایش خواهد داد. این موضوع از آن جهت حایز اهمیت است که نگاهی به پیشینه تصمیم‌گیری‌های بوش نشان می‌دهد که وی بر خلاف واقعیت‌های موجود و درخواست‌های داخلی آمریکا عمل می‌کند. برای مثال هنگامی که گزارش بیکر - همیلتون در خصوص وضعیت آمریکا در عراق منتشر شد، این تصور وجود داشت که بوش بعد از انتشار این گزارش که گزارش مشترک دو حزب بود و خیلی هم سروصدا کرد، تصمیم به خروج تدریجی نظامیان آمریکایی از عراق بگیرد ولی با ارسال نیروی نظامی بیشتر، پاسخ آن گزارش را داد.

اهداف و پیامدهای گزارش اطلاعاتی

به گفته "الکساندر شومیلین" مدیر مرکز آنالیز مناقشات خاورمیانه انستیتوی آمریکا و کانادای آکادمی علوم روسیه آمریکا از انتشار این گزارش چند هدف را دنبال می‌کند که از آن جمله نشان دادن استقلال عمل دستگاه اطلاعاتی آمریکا از نهادهای سیاسی و نیز استفاده دولت بوش از بخش علنی گزارش برای کاهش تنش‌ها پیرامون مساله ایران می‌باشد. هر چند که کارشناسان گزارش مرکز "اطلاعات ملی آمریکا" در مورد برنامه‌های هسته‌ای ایران را نشانه‌ی گرفتن درس عبرت دستگاه اطلاعاتی آمریکا از اشتباهات گذشته‌ی خود (جنگ عراق) و پرهیز از توجه به اهداف سیاسی در تنظیم گزارش‌ها عنوان می‌کنند، ولی انتشار این گزارش به وجهه آمریکا ضربه سیاسی وارد نمی‌کند. این

- علی رغم اینکه
- سرویس‌های
- اطلاعاتی آمریکا به
- غیر نظامی بودن
- فعالیت‌های هسته‌ای
- تهران اعتراف
- کرده‌اند، تل‌آویو
- همچنان در صدد
- نظامی جلوه دادن
- فعالیت‌های صلح‌آمیز
- هسته‌ای ایران است

موضوع از آن جهت حایز اهمیت است که کاندولیزا رایس، درباره این گزارش گفته است: "آخرین برآورد جاسوسی ما به این معنا نیست که واشنگتن دیگر به تهران به عنوان یک تهدید نگاه نمی‌کند، بلکه جامعه جهانی را نیز به ممانعت از عقب‌نشینی در خصوص تحریم برنامه هسته‌ای ایران ترغیب می‌کند تا این کشور را به توقف تولید موادی که شاید برای تولید سلاح اتمی به کار رود، وادار سازد". نگاهی به اظهارات رایس نشان می‌دهد که گزارش مذکور به نوعی می‌تواند یک بعد منفی علیه ایران داشته باشد و آن وجود ادعایی در گزارش است که ایران تا سال ۲۰۰۳ به دنبال بمب هسته‌ای بوده و بعد بر اثر فشارهایی فعالیت‌های خود را کنار گذاشته است. اما بعد دیگر مهم این موضوع واکنش اسرائیل به این گزارش است. علی‌رغم اینکه سرویس‌های اطلاعاتی آمریکا به غیر نظامی بودن فعالیت‌های هسته‌ای تهران اعتراف کرده‌اند، تل‌آویو همچنان در صدد نظامی جلوه دادن فعالیت‌های صلح‌آمیز هسته‌ای ایران است. "ایهود باراک" وزیر دفاع اسرائیل در این خصوص گفته است: "در ظاهر امر این درست است که ایران در سال ۲۰۰۳ برنامه نظامی کسب سلاح اتمی را برای مدتی متوقف کرد. اما طبق ارزیابی ما، از آن تاریخ به بعد دوباره همان برنامه را ادامه داده است". باراک گفته که این وظیفه اسرائیل است که دچار بی‌خیالی نشود و به کلمات یک گزارش

اعتمادی نکند ولو آن که این کلمات از جانب مهمترین یاور اسرائیل ادا شده باشند. به هر حال باید دید که لایه‌های پنهان این گزارش چیست؟

۱- شورای اطلاعات ملی ایالات متحده آمریکا، قدمتی ۳۵ ساله دارد و پس از جنگ ویتنام و رسوایی واترگیت برای ایجاد هماهنگی میان سرویس‌های اطلاعاتی آمریکا- که تعدادشان کمتر از شانزده سازمان نیست- ایجاد شده است. این شورا ماهیتی سیاسی دارد و به گفته مدیران آن، در پی یکدست‌سازی یافته‌های اطلاعاتی نیست، بلکه می‌خواهد تغییرات و تفاوت‌های دیدگاه‌های این سازمان را با نشان دادن عوامل این تفاوت‌ها مشخص کند، البته در این میان، سازمان اطلاعاتی مرکزی آمریکا (CIA)، نقش محوری خود را در میان سرویس‌های تحت مدیریت این شورا حفظ می‌کند.

۲- مدیریت شورای ملی اطلاعات آمریکا، هم‌اکنون در اختیار "مایک مک‌کانل" و "توماس فینگراو"، از چهره‌های با سابقه در فعالیت‌های جاسوسی ایالات متحده است و این دو چهره اختلافات انکار ناشدنی با تندروری‌های نئومحافظه‌کاران، به ویژه دیک چنی دارند؛ بنابراین فرض، تأثیر تمایلات ضد جنگ که هم‌اکنون گرایش اصلی دموکرات‌ها و حتی نظر پنهان پنتاگون و وزارت خارجه آمریکا به شمار می‌رود، بر انتشار این گزارش می‌رود.

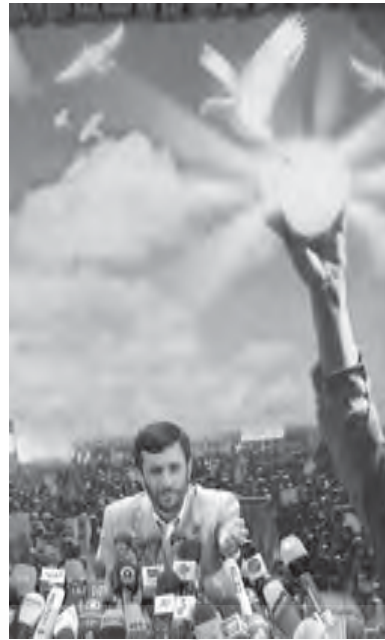
۳- وجود هماهنگی میان احزاب جمهوری خواه

و دموکرات درباره تشدید فشارها بر ایران که بارها از سوی هیلاری کلینتون تصریح شده است و تهیه گزارش یاد شده به سفارش کنگره آمریکا از سوی شورای مدیریت اطلاعات آمریکا، نشان می‌دهد که این اقدام، گامی آگاهانه از سوی طیف مخالف حمله به ایران برای تغییر استراتژی ایالات متحده در پرونده هسته‌ای جمهوری اسلامی است، اما این به معنای حسن نیت و مثبت بودن این حرکت نیست.

۴- زمان انتشار گزارش بلافاصله پس از توافق "۵+۱" بر سر صدور قطعنامه جدید علیه تهران و تأکید آمریکا، انگلیس، فرانسه و آلمان به صدور قطعنامه و خودداری چین و روسیه از مخالفت با قطعنامه سوم تحریم ایران و بسنده کردن این دو کشور به اظهارنظرهای دو پهلو برای تامین رضایت تهران، نشان می‌دهد که این تغییر استراتژی آمریکا در پرونده هسته‌ای ایران، نه تنها در راستای کاهش فشار شورای امنیت نیست که احتمالاً به متمرکز شدن تلاش‌ها در این محور خواهد انجامید.

۵- به نظر می‌رسد از سه گزینه مطرح درباره پرونده هسته‌ای ایران که شامل حمله اسرائیل، حمله آمریکا و فشارهای بین‌المللی است، دو گزینه نخست، دست‌کم در کوتاه مدت کاملاً به حاشیه رفته و گزینه فشارهای بین‌المللی که از سوی اتحادیه اروپا و دیگر نهادهای بین‌المللی به ایران وارد می‌شود، مورد توجه قرار می‌گیرد. همچنین به نظر می‌رسد این گزینه، با توجه به تجربه‌ی حمله به عراق که بر پایه اطلاعات پنهان طراحی شده بود، تکیه اصلی خود را بر اطلاعات آشکار نهاده است. در این گزینه، از دو بخش اصلی پرونده هسته‌ای ایران که شامل "انحراف در گذشته" و "امکان انحراف در آینده" است، بخش دوم مبنای قرار می‌گیرد و تلاش‌های بین‌المللی، برای جلوگیری از امکان انحراف در آینده متمرکز خواهد شد. این اقدام موجب خواهد شد بی‌اعتباری یافته‌های اطلاعاتی سازمان‌های جاسوسی بر روند تشدید فشارها بر ایران اثر نگذارد و حتی تداوم فعالیت‌های صلح‌آمیز جمهوری اسلامی در غنی‌سازی اورانیوم، دستاویز اصلی "امکان انحراف در آینده" تلقی شود. توصیه صریح روسیه و چین به ایران، مبنی بر تعلیق غنی‌سازی اورانیوم در روزهای اخیر، نشان می‌دهد که مقاومت حامیان جمهوری اسلامی نیز در برابر این فشارها پایدار نخواهد بود.

۶- اما هدف آمریکا از پافشاری بر فعالیت‌های تسلیحاتی هسته‌ای جمهوری اسلامی چیست؟ قطعاً اثبات تمایل جمهوری اسلامی به دستیابی بمب اتم،

شده است که به دلیل هشجاری و تمایل نداشتن طرف ایرانی بدون نتیجه مانده است. بنابراین، در صورتی که گزارش مذکور بتواند این هدف مهم را محقق کند، بخش چشمگیری از دستاورد مورد نظر آمریکا برای فشارهای بلندمدت و محرومیت‌های جمهوری اسلامی در استفاده از چرخه سوخت تامین خواهد شد.

۷- واکنش جمهوری اسلامی نسبت به استراتژی جدید ایالات متحده، باید صورتی منطقی پیدا کرده و با توجه به پیچیدگی و چندلایه بودن استراتژی جدید آمریکا و متحدانش علیه جمهوری اسلامی، هوشمندانه طراحی و اجرا شود. در این میان، تقویت همکاری با آژانس برای بی‌اعتبار ساختن اقدامات مطرح در این گزارش و تقویت همکاری با سولانا برای جلوگیری از همراهی سه کشور اروپایی با آمریکا برای صدور قطعنامه سوم، مهمترین اولویت‌های دیپلماسی هسته‌ای در هفته‌های آینده به شمار می‌آید.

روزنامه نیویورک تایمز طی یادداشتی آورده است، گزارش سازمان‌های اطلاعاتی آمریکا را این گونه ارزیابی کرد: به ندرت پیش آمده و شاید هم هرگز پیش نیامده باشد که یک گزارش اطلاعاتی به طور کامل تا این حد ناگهانی بحث در واشنگتن در مورد سیاست خارجی را عوض کند. این روزنامه می‌افزاید که تاثیر ارزیابی گزارش به اشکال متعدد در داخل و خارج آمریکا حس خواهد شد. این گزارش حمایت بین‌المللی از تحریم‌های بیشتر علیه ایران را تضعیف می‌کند.

هر چند که روزنامه‌ها و کارشناسان مسایل بین‌المللی تحلیل‌های متفاوتی را در خصوص این گزارش مطرح کرده‌اند، ولی هنوز تحلیل جامعی ارایه نشده است. با وجودی که زوایای مثبت زیادی در این گزارش برای تهران وجود دارد ولی برخی از مفسران سیاست خارجی معتقدند که این گزارش می‌تواند بهانه‌ای دیگر برای مخالفت آمریکا با برنامه‌های هسته‌ای ایران باشد. چرا که در این گزارش از متوقف شدن برنامه تسلیحات نظامی اتمی ایران به دلیل فشار بر این کشور گفته‌اند و امکان دارد مقامات ایالات متحده این موضوع را دستاویزی برای افزایش فشار بر ایران قرار دهد. آنچه می‌تواند مانع از تحقق چنین امری شود نزدیکی تهران به آژانس و افزایش همکاری با این سازمان برای تقویت مواضع البرادعی در برابر جاه‌طلبی‌های آمریکا می‌باشد.

اهمیت فراوانی برای ایالات متحده دارد و دلیل آن نیز پیامدهای حقوقی گسترده این اقدام در محرومیت جمهوری اسلامی از دستیابی به چرخه سوخت هسته‌ای است، که نیازمند اعتماد و وجود تضمین برای عدم انحراف آن در آینده است. تاکنون دست کم پنج مورد از تلاش‌های سیا برای فروش اسناد و قطعات مربوط به تولید و مونتاژ بمب اتم در پوشش دلانان اسلحه به عوامل جمهوری اسلامی آشکار

نگاهی به اظهارات
رایس نشان می‌دهد که
گزارش مذکور به
نوعی می‌تواند یک
بعد منفی علیه ایران
داشته باشد و آن
وجود ادعایی در
گزارش است که ایران
تا سال ۲۰۰۳ به دنبال
بمب هسته‌ای بوده و
بعد بر اثر فشارهایی
فعالیت‌های خود را
کنار گذاشته است